

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

งานวิจัย เรื่อง การศึกษาอัตลักษณ์วังสวนบ้านแก้วเพื่อประยุกต์ใช้ในการออกแบบเครื่องประดับ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลและรวบรวมองค์ความรู้วังสวนบ้านแก้ว จังหวัดจันทบุรี และออกแบบเครื่องประดับที่สื่อถึงอัตลักษณ์วังสวนบ้านแก้ว เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาจากอัตลักษณ์ในด้านต่าง ๆ ของวังสวนบ้านแก้ว ประวัติความเป็นมา สถาปัตยกรรม ภูมิปัญญา หัตถกรรมพื้นบ้าน การรับรู้ทางถึงด้านอัตลักษณ์ มาออกแบบและพัฒนาเครื่องประดับให้แสดงถึงอัตลักษณ์ของวังสวนบ้านแก้วและยังตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคในปัจจุบันและสอดคล้องกับนโยบายของจังหวัดและของรัฐที่สนับสนุนให้จังหวัดจันทบุรีให้เป็น นครอัญมณีศูนย์กลางการค้าอัญมณีและเครื่องประดับโลก และเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยสร้างองค์ความรู้ใหม่ในการออกแบบในผลิตภัณฑ์อื่น ๆ และช่วยเผยแพร่องค์ความรู้ของวังสวนบ้านแก้วให้กับคนรุ่นหลังได้ตระหนักถึงคุณค่าของประวัติศาสตร์และอัตลักษณ์ของจังหวัดจันทบุรี ได้ดำเนินการตามกระบวนการวิจัยจนสำเร็จลุล่วงสามารถสรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ ดังนี้

สรุปผล

จากการวิจัยครั้งนี้สามารถสรุปผลการวิจัยได้ตามวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

5.1 ผลการวิเคราะห์องค์ความรู้วังสวนบ้านแก้ว

ปัจจุบันวังสวนบ้านแก้วเปรียบเสมือนสถานที่รำลึกนึกถึง ด้วยครั้งหนึ่งเคยเป็นที่ประทับของสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีที่ทรงเลือกมาประทับและเป็นสถานที่ที่สร้างองค์ความรู้ไว้มากมาย โดยมีความองค์ความรู้ที่มีความโดดเด่น แบ่งได้เป็น 4 ประการ คือ ประวัติศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี สถาปัตยกรรมของวังสวนบ้าน หัตถกรรมภูมิปัญญาและสวนส่วนพระองค์ ทั้งหมดเหล่านี้ล้วนเป็นองค์ความรู้ที่สืบทอดมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยได้ผลสรุปการวิเคราะห์ ดังนี้

ผลการวิเคราะห์อัตลักษณ์วังสวนบ้านผ่านประวัติศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี ในอดีตวังสวนบ้านแก้วเป็นพระราชฐานส่วนพระองค์แห่งเดียวในประเทศไทย ทรงเป็นผู้สร้างและพัฒนาวังสวนบ้านแก้ว ตั้งแต่ยังเป็นแค่พื้นที่รกร้างไม่มีไฟฟ้าและน้ำประปา ทรงพัฒนาวังสวนบ้านแก้วให้เป็นสถานที่เพื่อเป็นตัวอย่างแก่ชุมชน การก่อสร้างพระตำหนักที่แสดงให้เห็นถึงความเรียบง่าย ประหยัดและพึ่งตนเอง ทรงพัฒนาหัตถกรรมพื้นบ้านให้มีความก้าวหน้าส่งเสริมเทคโนโลยีในการผลิตจากต่างประเทศเพื่อมาพัฒนาผลิตภัณฑ์พื้นบ้านของชาวจังหวัดจันทบุรีให้มีความหลากหลายและทันสมัยมากขึ้นและเผยแพร่ความรู้เหล่านี้แก่ชุมชน จนในปัจจุบันกลายเป็นพิพิธภัณฑ์สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของมหาลัยวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี สิ่งที่ชัดเจนในอัตลักษณ์วังสวนบ้านแก้วคือประวัติความเป็นมาในการสร้างสถานที่แห่งนี้จากสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี ให้เป็นสถานที่สำคัญของจังหวัดเป็นแหล่งการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ การทำเกษตรกรรมแหล่งกำเนิดการพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่น การอยู่อย่างพอเพียง ซึ่งยังคงสภาพเดิมของวังสวนบ้านแก้วเดิมไว้จนปัจจุบัน

ผลการวิเคราะห์อัตลักษณ์วังสวนบ้านด้านสถาปัตยกรรม วังสวนบ้านแก้วจะเป็นการผสมผสานความเป็นไทยและความเป็นยุโรปทั้งในส่วนของการออกแบบภายนอกที่ดูเรียบง่ายรูปทรงหลังคาเป็นแบบหน้าจั่วและทรงปั้นหยา การยกพื้นตามแบบฉบับบ้านแบบไทย ผสมผสานวัสดุทั้งไม้และอิฐนำมาใช้ในการก่อสร้างซึ่งการใช้อิฐเป็นสโตร์ของยุโรป ส่วนภายในบ้านโดยเฉพาะตัวหนักเทามีความซับซ้อนของการจัดสรรพื้นที่ที่มีการไล่ระดับ และของตกแต่งภายในที่เป็นสโตร์ยุโรป ถือได้ว่าสถาปัตยกรรมวังสวนบ้านแก้วเป็นงานที่ผสมผสานทั้งความเป็นไทยและยุโรปเข้าด้วยกัน

ผลการวิเคราะห์อัตลักษณ์ด้านหัตถกรรมภูมิปัญญา วังสวนบ้านแก้วถือเป็นสถานที่พัฒนาและเรียนรู้ภูมิปัญญา และพัฒนาให้สิ่งเหล่านี้กลายเป็นสิ่งที่นำสมัยเป็นผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่ผู้คนต้องการ โดยหัตถกรรมที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาและส่งเสริมความรู้จากวังสวนบ้านแก้ว ได้แก่ เสื้อสมเด็จฯ พัฒนารูปแบบการสานสร้างสรรคัลวดลายใหม่ ๆ การย้อมสีเสื้อ รวมถึงการนำมาทำเป็นสินค้าแฟชั่น เช่น กระเป๋า รองเท้า ที่รองจาน เป็นต้น ซึ่งเสื้อสมเด็จฯ กลายเป็นต้นแบบหัตถกรรมที่มีชื่อเสียงของจังหวัดจันทบุรี ส่วนอิฐ ส.บ.ก. เป็นการสร้างสรรค์วัสดุในการก่อสร้างบ้านด้วยตนเอง ภูมิปัญญาการทอผ้าไหมและการทอผ้าไหม ในปัจจุบันสร้างงานสร้างอาชีพมอบองค์ความรู้ให้กับคนในพื้นที่จนกลายเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด

ผลการวิเคราะห์อัตลักษณ์ด้านสวนสวนพระองค์ สวนสวนพระองค์จากอดีตจนถึงปัจจุบันได้มีการบูรณะและเปลี่ยนแปลงจากรูปแบบเดิมไปมาก แต่ก็ยังคงไว้ซึ่งความผสมผสานสวนแบบสไตล์ไทยและยุโรป สามารถแบ่งได้เป็น 2 ส่วนคือ สวนผลไม้และสวนดอกไม้ สวนผลไม้เป็นสวนเกษตรกรรมมีพืชสวน พืชไร่ ผักสวนครัว เป็นส่วนที่เอาไว้ทำเกษตรกรรมและเลี้ยงสัตว์เพื่อบริโภคภายในวังและเป็นต้นแบบในการให้ความรู้ทางด้านเกษตรกรรมให้แก่ชุมชน ส่วนสวนดอกไม้เป็นความชอบสวนพระองค์ มีทั้งไม้ยืนต้น ไม้ดอก ไม้ประดับ ไม้พุ่ม ไม้เลื้อย ไม้ตัด มีพันธุ์ไม้ของไทยและ ตกแต่งสวนสไตล์อังกฤษเน้นในเรื่องของความสมมาตรและการใช้รูปทรงเรขาคณิต ปลูกพันธุ์ไม้เพิ่มความสดชื่นและเป็นธรรมชาติ วางเป็นแผ่นหินทางเดินและของตกแต่ง เช่น อ่างน้ำพุ กังหันลม สะพานแบบโค้ง เป็นต้น

5.2 ผลการวิเคราะห์ออกแบบเครื่องประดับที่สื่อถึงอัตลักษณ์วังสวนบ้านแก้ว

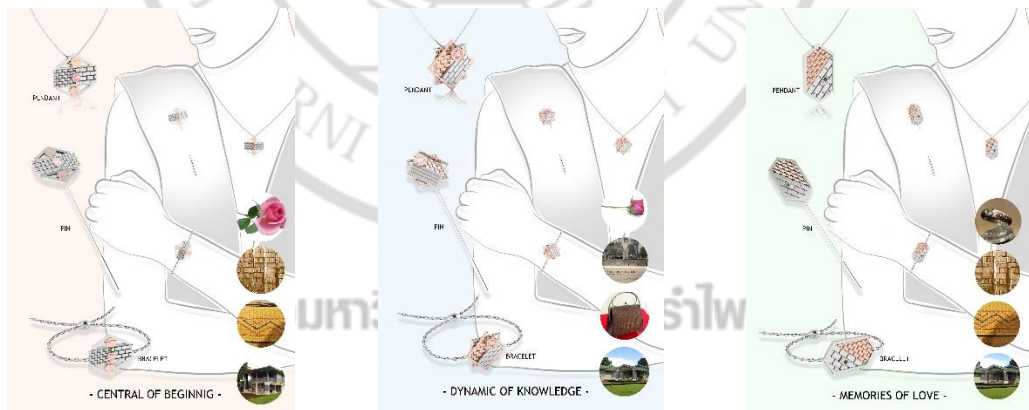
สรุปข้อมูลด้านแบบสอบถาม ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ออกแบบเครื่องประดับที่สื่อถึงอัตลักษณ์วังสวนบ้านแก้ว จังหวัดจันทบุรีที่จะนำมาประยุกต์ใช้กับข้อมูลจากการศึกษาอัตลักษณ์วังสวนบ้าน จากการสอบถามนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมวังสวนบ้านแก้วและจังหวัดจันทบุรี จำนวน 186 คน ตารางเจซีและมอร์แกน ผลจากการทำแบบสอบถามสรุปได้ว่าผู้บริโภคนิยมสวมใส่และมีความต้องการเลือกซื้อเครื่องประดับประเภท เข็มกลัด พิน, สร้อยข้อมือหรือกำไล และจี้ มากที่สุด รองลงมา ก็จะเป็นประเภท แหวนและอื่น ๆ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 31 ปีขึ้นไป ระดับปริญญาตรี บริษัทเอกชน 15,001-20,000 บาท สิ่งที่กำหนดหลักเกณฑ์หรือเงื่อนไขรับรู้ถึงอัตลักษณ์อันโดดเด่นของวังสวนบ้านแก้ว 3 อันดับแรก ได้แก่ สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี, หัตถกรรมภูมิปัญญาสถาปัตยกรรม โดยเลือกสัญลักษณ์ตัวแทนคือ ดอกกุหลาบและโทนสีชมพู หัตถกรรมใช้ลวดลายในการสานเสื่อก สถาปัตยกรรมเลือกใช้รูปทรงเรขาคณิตรูปทรงสามเหลี่ยมและสี่เหลี่ยม การออกแบบเครื่องประดับต้องประยุกต์กับรูปแบบสมัยใหม่ได้ เน้นการสวมใส่ในงานสังคม สวมใส่ในชีวิตประจำวัน

และสวมใส่ทำงาน เลือกซื้อเครื่องประดับเลือกจากความสวยงามมากที่สุด เพื่อสวมใส่ให้ส่งเสริมบุคลิก รุ่งเรืองมาคือ ตามแฟชั่น เป็นของขวัญ

จากการศึกษาและวิเคราะห์องค์ความรู้วังสวนบ้านแก้วผู้วิจัยได้ทำการออกแบบร่างเครื่องประดับจากอัตลักษณ์วังสวนบ้านแก้ว จำนวน 3 ชุด ประกอบไปด้วย แบบร่างชุดที่ 1 Central Of beginning ดอกกุหลาบเปรียบเสมือนตัวแทนการระลึกถึงสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี จัดองค์ประกอบแบบสมมาตรแต่มีรายละเอียดไม่เหมือนกัน ใช้ลวดลายการวางอิฐ ส.บ.ก และลายเสือ ความรู้สึกถึงการสาน รวมถึงภาพรวมของโครงสร้างของสถาปัตยกรรมวังสวนบ้านแก้วโครงสร้างหลังคา ถ่ายทอดแสดงให้เห็นถึงการเป็นจุดศูนย์กลางและการเริ่มต้นของการพัฒนาและเป็นต้นแบบของคนในจังหวัดจันทบุรี ความเรียบง่ายของการใช้ชีวิต การสร้างสรรค์สินค้าและหัตถกรรมด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น วัตถุประสงค์ในท้องถิ่น

แบบร่างที่ 2 Dynamic of knowledge อัตลักษณ์ที่นำมาเป็นแนวคิดได้แก่ ดอกกุหลาบเปรียบเสมือนตัวแทนการระลึกถึงสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี จัดองค์ประกอบแบบทาบซ้อนจากรูปทรงของพระตำหนักเทาความซับซ้อนจากแนวคิดสถาปัตยกรรม แสดงถึงลวดลายจักสานและลายอิฐ ส.บ.ก ถ่ายทอดแสดงให้เห็นถึงการเป็นสถานที่ถ่ายทอดความองค์ความรู้ต่าง ๆ หมายมาให้แก่ชุมชนชาวจันทบุรี มีการริเริ่มและพัฒนาองค์ความรู้มาจนถึงปัจจุบัน

แบบร่างที่ 3 Memories of love อัตลักษณ์ที่นำมาเป็นแนวคิดได้แก่ สีตัวแทนของทั้งสองรัชกาลที่ 7 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี สีตัวแทนสีชมพูและสีเขียว ยังคงใช้ลวดลายของอิฐ ส.บ.ก และลายจักสานของเสือสมเด็จพระเจ้า ใช้องค์ประกอบโดยรวมจากสถาปัตยกรรมวังสวนบ้านแก้ว ถ่ายทอดแสดงให้เห็นถึงความรักที่ยั่งยืนของทั้งสองพระองค์คู่กันมาอย่างยาวนาน เกิดเป็นสถานที่แห่งนี้และการพัฒนาสถานที่ในพื้นที่จังหวัดจันทบุรีในหลาย ๆ ด้าน

ภาพที่ 5.1 แบบร่างเครื่องประดับจากการประยุกต์ใช้อัตลักษณ์วังสวนบ้านแก้วทั้ง 3 แบบร่าง

โดยการประเมินแบบร่างเครื่องประดับจากการประยุกต์ใช้อัตลักษณ์วังสวนบ้านแก้วพบว่าแบบร่างที่ 2 Dynamic of knowledge มีความเหมาะสมมาก ค่าเฉลี่ย 4.33 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.57 รองลงมาคือ แบบร่างที่ 1 Central Of beginning และแบบร่างที่ 3 Memories of love มี

คะแนนค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.79 แบบร่างที่ 1 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.82 แบบร่างที่ 3 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.72 โดย แบบร่างที่ 2 Dynamic of knowledge มีการประเมินการประเมินมากที่สุด เพื่อนำไปผลิตต้นแบบเครื่องประดับ ประกอบด้วย จี้ เข็มกลัด และสร้อยข้อมือ

อภิปรายผลงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาอัตลักษณ์วังสวนบ้านแก้ว เป็นการรับรู้อัตลักษณ์โดยรวม เพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบเครื่องประดับ มาออกแบบและพัฒนาเครื่องประดับให้แสดงถึงอัตลักษณ์ของ วังสวนบ้านแก้วและยังตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคในปัจจุบัน ซึ่งการนำมาพัฒนาและวิจัยในครั้งนี้จะเป็นข้อมูลความรู้ในการรักษาคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ส่งเสริมการออกแบบเครื่องประดับที่สอดคล้องกับนโยบายของจังหวัดและของรัฐที่สนับสนุนให้จังหวัดจันทบุรีให้เป็น นครอัญมณีศูนย์กลางการค้าอัญมณีและเครื่องประดับโลก และเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยสร้างองค์ความรู้ใหม่ในการออกแบบในผลิตภัณฑ์อื่น ๆ และช่วยเผยแพร่องค์ความรู้ของวังสวนบ้านแก้วให้กับคนรุ่นหลังได้ตระหนักถึงคุณค่าของประวัติศาสตร์และอัตลักษณ์ของจังหวัดจันทบุรีต่อไป

ผลการอภิปรายแสดงให้ ความอัตลักษณ์วังสวนบ้านแก้วที่ผู้คนรับรู้ได้มากที่สุดเป็นสถานที่ของสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีซึ่งเป็นพระราชฐานส่วนพระองค์ เป็นส่วนที่ผู้คนระลึกถึงที่อยู่คงทนกับวังสวนบ้านแก้วและยากที่จะเปลี่ยนแปลง มีความเฉพาะตัวเปรียบได้กับหัวใจของสถานที่แห่งนี้ โดยปัจจุบันดอกกุหลาบสีชมพูเปรียบเสมือนตัวแทนของพระองค์ที่ผู้คนจะนำมาวางไว้ที่หน้าพระบรมราชินยานุสาวรีย์ สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีเพื่อกราบไหว้และระลึกถึง และผู้วิจัยยังพบว่าสถาปัตยกรรมวัง หัตถกรรมภูมิปัญญาและสวนส่วนพระองค์เป็นสิ่งที่ผู้คนจะระลึกถึงในความ เป็นวังสวนบ้านเป็นสิ่งที่เห็นเป็นรูปธรรมและยังคงมีรอยร่อยให้เห็นอยู่ในปัจจุบันมีความผสมผสานความเป็นไทยและตะวันตก ส่วนสิ่งที่เห็นนามธรรมที่รับรู้ได้จากวังสวนบ้านแก้ว คือ ความเรียบง่าย สงบ อ่อนและสดชื่น ความเป็นธรรมชาติ ซึ่งสอดคล้องกับ (เหมือนฝัน คงสมแสวง, 2563 : 85-86) บุคลิกของวังสวนบ้านแก้วมีความเป็นไทยที่ผสมผสานกลิ่นอายตะวันตก ไม่น่าเบื่อ มีรสชาติ สงบ เรียบร้อย สันโดษ ความเป็นธรรมชาติ ซึ่งผู้วิจัยจะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมที่จะนำมาออกแบบ เนื่องจากมีความเกี่ยวข้องกับสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี ฉะนั้นรูปแบบที่นำมาใช้ต้องศึกษาว่าสิ่งใดสามารถนำมาใช้ได้ ดังนั้นผู้วิจัยได้มุ่งเน้นการออกแบบเครื่องประดับจากประยุกต์ลวดลายจากสัญลักษณ์ตัวแทนที่ผู้คนระลึกถึงสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี คือ ดอกกุหลาบสีชมพูและสิ่งที่เห็นเป็นรูปธรรมนำมาประยุกต์ลวดลาย เลือกใช้โครงสร้างของพระตำหนัก อัฐ ส.บ.ก.และลวดลายการทอเสื่อ บอกล่าเรื่องราวของวังสวนบ้านแก้วได้ให้สอดคล้องกับวัสดุที่สามารถผลิตให้สวมใส่ได้จริงมีความเรียบง่ายและสามารถสวมใส่ได้หลากหลายโอกาส ซึ่งสอดคล้องกับ (ชนกฤต ใจสุตา, 2562 : 191-192) การศึกษาอัตลักษณ์นำไปสู่การออกแบบเครื่องประดับ เป็นตัวอย่างหนึ่งของการพัฒนาเครื่องประดับภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ สำหรับนักออกแบบเครื่องประดับ และผู้ประกอบการธุรกิจเครื่องประดับ ตลอดจนศิลปินที่สนใจ สามารถนำไปประยุกต์และพัฒนาสู่งานในแบบเฉพาะของแต่ละคนได้ ปัจจุบันด้านรูปแบบและวัสดุนำมาใช้ในการออกแบบเน้นที่ความเรียบง่ายของรูปทรง ใช้ลวดลายให้สัมพันธ์กับวัสดุ นำเทคโนโลยีมาช่วยในการออกแบบและการผลิตเป็น

แนวทางที่ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานที่มีอัตลักษณ์และสอดคล้องกับความต้องการผู้บริโภค เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าและยังคงไว้ซึ่งการอนุรักษ์มรดกทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม Andrew Lucas, Merilee Chapin, Moqing Lin and Xiaodan Jia. 2015: 18-30) การออกแบบก็มีความก้าวหน้าอย่างมากในช่วงหลายปีที่ผ่านมา จากความพร้อมของนักออกแบบและวัสดุอัญมณีและตลาดผู้บริโภคที่เติบโตอย่างรวดเร็ว นักออกแบบมีอิสระในการพัฒนารูปแบบเครื่องประดับ และได้ค้นพบวิธีสร้างเครื่องประดับที่แสดงออกถึงอัตลักษณ์ เช่น การออกแบบจากลวดลายและความเชื่อจากงานหัตถกรรม ปรัชญาและแนวคิดแบบจีนผสมผสานกับวัสดุและเทคนิควิธีการผลิตเครื่องประดับ

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาความต้องการที่สอดคล้องกับกลุ่มตลาดต่าง ๆ รวมถึงการพัฒนารูปแบบและแนวคิดในการออกแบบสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์อื่น ๆ
2. สามารถศึกษาลงรายละเอียดแต่ละด้านของวังสวนบ้านแก้วให้มากขึ้น เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการออกแบบในรูปแบบต่าง ๆ ได้มากยิ่งขึ้น
3. ควรต่อยอดการออกแบบเครื่องประดับสู่เชิงพาณิชย์มากขึ้น สร้างกลุ่มลูกค้าใหม่ในตลาดเครื่องประดับจันทบุรี

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี